

Z. Németh István: *Tejfehér kód* című kötetéről

Z. Németh István *Tejfehér kód* című keményfedelű kötete mutatós, kifogástalan borítót kapott kiadójától, a Vámbéry Polgári Társulástól, pontosabban a kötet tervezőjétől, Rácz Évától. Ha a szerző korábbi köteteivel kapcsolatba került és megbarátkozott olvasó megveszi, elégedetten helyezheti el könyvespolcán a szerző korábbi munkái közé, melyekből azért hál' Istennek van pár. Már felsorolásuk is sokat mond: nyolc verseskötet, nyolc gyermekverses kötet, négy novellákat és elbeszéléseket tartalmazó kötet, két regény, két humoreszkekkel teli kötet, egy gyermekszínmű és három meseregény alkotja az eddigi életművet. Z. Németh nem tétlenkedett az elmúlt években.

A legutóbbi kötetének a címe azonban minden bizonnyal meglepetés az olvasó számára. A *Tejfehér kód* cím ugyanis nem vall Z. Németh Istvánra. Legalábbis a kötetben szereplő írások szerkesztése alapján nem. Mert ugye milyen színű lehet a kód? Fehér. Esetleg szürke. (Más színekben csak elvetemült szürrealisták, impresszionisták és futuristák gondolkodhatnak.) Z. Németh esetében azonban a felkészült olvasó „tudni véli” és joggal elvárja, hogy a Z. Némethi-i kód minden lehet, csak fehér nem. És azt, hogy milyen színű, azt persze mindig – és ezt hangsúlyozzuk! – mindig csak az utolsó bekezdésből tudhatjuk meg.

Ez alól egyetlen kivétel lehetséges, és ez pedig – paradox módon – a *Tejfehér kód* című írás, amelyben az élethelyzetek örökös körforgásának vattapuha bélelése kapja ezt a „nem várt” színt. Az ismeretlen erdőt(?) elborító, mindent magában rejtő hatalmas kód, mely itt van mellettünk, sőt mi több, ezt az ismeretlen kódot ráadásul őrzik is valakik – persze csak úgy tessék-lássék, hiszen egy gyermeki ésszel bíró lény is játszva behatolhat a titkokat rejtő valamibe –, szóval ez a kód ebben az esetben megbocsáthatóan fehér maradhat, itt válik értelmezhetővé a színválasztás. A *Tejfehér kód* – miként Z. Németh írásainak nagy része – mint-ha akváriumban játszódna. Sehol-ország lakóiról semmi közelebbit nem tudunk meg, csak annyit, amennyi a történet, pontosabban a poén (!) feltétlen megértéséhez szükséges. A *Tejfehér kód*ben fantázianeveken szereplő gyerekek vezetik el az olvasót az élet olykor értelmezhetetlen körforgásába. Z. Németh nem fogalmaz meg kérdéseket, és válaszait sem hagyományos módon fejt ki. A hatalmas, ijesztő ismeretlen szomszédságában élőket nem foglalkoztatja, mi ez a kód, honnan került ide, miért őrzik? Az akvárium öntörvényűsége nem tűr kérdéseket, mind-

azonálat a figyelmes olvasó felfedezi az analógiát. Mi vajon nem állunk éppoly értetlenül a „mellettünk” gomolygó tudományos felfedezések és az élet legalapvetőbb kérdéseinek ködével szemben? Vajon mi képesek vagyunk a mellettünk zajló, életünk folyását meghatározó, befolyásoló ismeretlen gazdasági, tudományos és kulturális erővonalak körülírására, meghatározására és megválaszolására? Nos, a válasz, amit Z. Németh nem mond ki: nem. Miként a címadó történetben, az életben is sokszor Drümő érthetetlen beszédével szembesülünk.

Ez a drümői attitűd – tehát a váratlan, csattanóra kihegyezett befejezés – egyébként az írások nagy többségének jellemzője. Z. Németh István szellemi rokonaként – bár sokukat említhetnénk – elsősorban William Sydney Portert, legismertebb írói álnevéen O. Henryt említhetném, hiszen írásaik nagy részében – azok végszavaként – mindkettőjüknel visszaköszön a meglepetésnek szánt fordulat. Az író hétköznapi életünk hétköznapi hőseit állítja kivételes, meghökkenítő próbák elé, és kivétel nélkül az utolsó percre, bekezdésre tartogatja a meglepő felismerést rejtő megoldást.

A tizenhét hasonló módon megszerkesztett írás tartalmát felesleges felsorolni – váratlan, az olvasói igényt színvonalasan kielégítő történetek ezek –, s miképp a krimiregény végét, úgy ezeknek a történeteknek a poénjait sem illő elárulni. A felfedezés, felismerés és meglepődés örömét hagyjuk az olvasóra!

Afféle „egypercesek” kategóriába sorolhatjuk a *Tíz bolha* „bolhacsípését”, hiszen ezek a rövid írások odatehetők Örkény egypercesei mellé. Szellemes, ötletgazdag, szórakoztató írások, látszik, hogy a szerző szívesen lubickol bennük, otthon érzi magát ebben a műfajban.

A *Tíz bolha* ellenpontjaként értelmezhetőek a *Fecnik és pacák*. Ezt a nyolc írást szívem szerint kihagytam volna a kötetből, és inkább egy más összeállításban, más kötetben szerepeltettem volna. Az alapiskolai élmények ilyesfajta „feldolgozása” nem képes különösebb irodalmi élményt generálni az olvasóban, az egy-szeri történetekből igazi poénokra sem futja, s éppen ezért a legkevésbé alkalmasak arra, hogy a többi, ötletgazdag fordulatossal írással egy kötetben szerepeljenek.

Mondom mindezt annak tudatában, hogy elolvastam a kötet záró írásait, „*A verskedvelő anyajegyűzér*” három „beismerését” is. Ezekben az írásokban bontakozik ki igazán Z. Németh tehetsége, sziporkázó gondolatvezetése, szójátékokban való jártassága. (Már csak eme három írásra való tekintettel sem alkalmas a „fecniket és pacákat” ugyanebben a kötetben közölni!) Az említett írások ötletzuhatagában „*egy olyat sem tudnék kiemelni, amelyikre undorral bekent ujjal kéne mutogatni*”. A kötet legértékesebb írásait olvashatja az olvasó, s folyamatosan jut el a felismeréshez: (a szerző) „*megettől tartalommal hátrahagyott, a talajba jócskán belemélyedt lábnyomait*”.

A magával ragadó olvasmány még arra is képes, hogy elfeledtessen velünk egy kis történelmi hamisítást, nevezetesen, hogy kavicsot nem Diogenész, hanem Démoszthenész rakott a nyelve alá, hogy a szónoklásban való jártasságát ilyképp is erősítse, és fogyatékoságát eltüntesse.

Z. Németh István irodalomban való jártasságához nem fér kétség, s reméljük, hogy hamarosan újabb értékes kötetekkel szórakoztatja olvasóit!

(Z. Németh István: *Tejfehér köd, Vámbéry Polgári Társulás, 2020*)

VÉGH ZSOLDOS PÉTER

Guillermo Arriaga: Menteni a tüzet – *Salvar el fuego*

„Ha a házam leégne, mit mentenék meg? A tüzet menteném meg.”

Jean Cocteau

Guillermo Arriaga mexikói író a magyar nézők jobban ismerik, mint a magyar olvasók. Nevéhez fűződik a *Korcs szerelmek* (eredeti címe *Amores perros*), egy 2000-ben bemutatott filmdráma forgatókönyve és két további világsikert aratott filmdráma forgatókönyve is: a 2003-as *21 gramm* (eredeti címén *21 grams*) és a 2006-os, Golden Globe- és Oscar-díjnyertes *Bábel c.* amerikai–mexikói–francia mozi. E filmtrilógia minden egyes darabja nemlineáris narratív szerkezettel elmélkedik az életről és a halálról.

Tavaly Arriaga nyerte a hispán világ nivós irodalmi elismerését, az Alfaguara-díjat, mellyel 175 000 dollár és Martín Chirino szobra jár. A zsűri véleménye szerint „a *Salvar el fuego* polifonikus regény, amely intenzíven és rendkívüli dinamizmussal mutatja be az erőszak történetét a mai Mexikóban, ahol a szeretet és a megváltás továbbra is lehetséges. A szerző a vizuális erőt, valamint a köznyelv újjászületését használja fel ahhoz, hogy bemutassa a nyugtalanító valóságot”.

A regény 659 oldalon meséli el annak a lebilincselő történetét, hogyan képes a két főhős áthágni az örület, a vágy és a bosszú határait. Marina koreográfus, vállalkozó férjével és három gyermekével kényelmes jólétben él. José Cuauhtémoc a társadalom legalsó rétegéből, a nyomor legalsó bugyrából származik. Egy gyilkos, akit ötven év szabadságvesztésre ítétek, egy vérszomjas, mindenre elszánt fenevad. A két ember között egy valószínűtlen kapcsolat alakul ki. A nő fokozatosan merül el egy ismeretlen és brutális világban, mígnem leszáll az izzás legmélyebb pontjára.

A regényre mély shakespeare-i tónusok, szédületes iram és érzelmi magasfe-
szültség jellemző, mely hitelesen képezi le a mai mexikói társadalom ellentmon-
dásait. Ízelítőül, íme a mű első oldala:

Kiáltvány

Ez az ország két részre szakadt: azokra, akik félnek és azokra, akik tele vannak
dühhel...

Ti, polgárok, ti vagytok azok, akik félnek.

Féltek, hogy elveszítitek az ékszereiteket, a drága karórátokat, a mobiltelefon-
jaitokat.

Féltek, hogy megerőszakolják a lányaitokat.

Féltek, hogy elrabolják a fiaitokat.

Féltek, hogy megölnek benneteket.

A félelem rabjai vagytok.

Be vagytok zárva páncélautóitokba, éttermeitekbe, mulatóitokba, hülye plázái-
tokba.

Beástátok magatokat a fedezékbe.

Be vagytok temetve.

Mi a dühhel élünk.

Bósz dühhel, örökre.

Nincs semmink.

A lányaink megerőszakolva születnek.

Fiaink elrabolva.

Élet nélkül, jövő nélkül, semmi nélkül születünk.

De szabadok vagyunk, mert nem félünk.

Teszünk rá, hogy a sárban nővünk fel szar között, nem érdekel, hogy eltemet-
tetek a börtöneitekben, hogy hullaházaitokban végezzük, mint névtelen tetemek.

Szabadok vagyunk.

Képesek vagyunk megélni a szemétdombon, nyeljük a szennyvízcsatornák ro-
hadt páráit, brunyát iszunk, fertőzött vizekbe merülünk, fosástól, vérhastól, has-
tífusztól és szifilisztoól szenvedünk, mocsokban alszunk, nem fürdünk, izzadság-
tól és kosztól bűzlünk, meg a haláltól, nem érdekes, ellenállunk.

Petyhüdt húсотok, tunya agyatok egy percet sem viselne el a félelem kötelékein
kívül.

Bármennyire is igyekeznek a rendőreitek és a hadseregeitek halomra ölni ben-
nünket, kitarunk. Legyőzhetetlenek vagyunk. Úgy szaporodunk, mint a patká-
nyok. Ha egyet eltávolítanak közülünk, több ezer lép a helyébe. Életben mara-
dunk a romok között. Meghúzzuk magunkat a bűvőhelyeken.

Benneteket elemészt a fájdalom, ha csak egy valakit elveszítetek. Összeszarjátok magatokat, ha csak meghalljátok azt a szót: halál. Mi nem. Szabadok vagyunk. Nem félünk. A düh éltet. Szabadok.

José Cuauhtémoc Huiztilo

Az elítélt száma: 29846-8

Az ítélet: ötven év szabadságvesztés többszörös gyilkosság elkövetése miatt.

(Guillermo Arriaga: Salvar el fuego, Premio ALFAGUARA de Novela, 2020)

TAMÁSI OROSZ JÁNOS

„...játékszer lesz pár élő nemzedék...”

Egy romantikus költő: Nyilasy Balázs

A múlt század hetvenes évei, írom-próbálgatom Nyilasy Balázs új könyvének (*Egy romantikus költő verseiből, Cédrus, 2020*) kapcsán születő mondandóm kezdetén, és kissé alább hagy lendületem. Még mindig szokatlan. Gyakran kapom azon magam, beszélgetések közben, vagy csak azok hallgatójaként, hogy a „századforduló” említése után pillanatra elveszítem a fonalat. Mi történt? Egyesekben fölébredtek a monarchikus nosztalgiák, mások egyenesen valamiféle egyesült európa-ít álmodtak, hallom s én bután tűnődöm: a századfordulót követő években? Hát épp, hogy átadták az Országházat, két hónappal a tervező halála után, épp, hogy megalakult a labdarúgószövetségünk, az első meccsen ki is kaptunk öt-nullra a sógoroktól. Belpolitika vö. Monarchia? Az ellenzék a híres obstrukcióval és az alig belakott ülésterem szétverésével verbális konfrontációba keveredett Ferenc Józseffel (a heveskedés már odáig ment, hogy „játsszuk le újra” a kiegyezést, avagy talpra, magyar, meg akarnak támadni bennünket...) – ja, eszméltem rá ekkor, hogy itt a legutóbbi lett említve, ami inkább ezredforduló. Én meg száz évvel korábbra asszociáltam; nü, ha odafigyel az ember, esélyes, hogy figyelmetlenné válik... S még inkább, ha írás előtt természetesen elolvassa a szóban forgó könyvet, és ilyen Nyilasy-sorok tapadnak meg a fülében: „*Most majd megint / játékszer lesz*

pár élő nemzedék. / A történelem kirakja portékáit. / Ki-ki választ / a szomorú tapogatások / és a cinizmus között.” (1568, Hungária).

Íme az első asszociációra, avagy áthallásra alkalmas mozzanat; valóban azon melázom lapozgatás közben, hogy hát a múlt század hetvenes éveiben, na tényleg, kire hogyan hatott a Cassandra-levél kontra a kiegyezés-kínálta konszolidáció, illetve, hogyan simult össze az egykori forradalmároknak a csak szöveg nélkül dúdolgatott Kossuth-nóta kontra polgárosodás jóléti lehetősége... De miket beszélek már megint, esetünkben persze hogy száz évvel későbbre datálódunk, mikoron a *Talált szavak megtisztítása* azt jelentette: „*nem dimenziók foglyaként / csattogó igékkal kavargó határozószókkal / nem minden hétre és nem minden évre / nem kifeszítve nem fölcsavarva lengve // nem használatra hanem emlékeztetőül / mindig csak emlékeztetőül // ó nem // lendület magasan úszó lobogója / csak egy mindenholnan sarokba szorított / lény kétségbeesett válasza / egyetlen méltó válasza a létre*”

E két idézet (eddig) igyekeztem szerint egyszerre vázolta föl azt a kort, ami Nyilasy Balázs pályakezdését jellemezte, kicsit talán megelőlegezve az ő portréját, s leginkább ráutalt arra a közelítő távolságra, ahonnan most szemléljük kötetét, őt, s a kort, azt a furcsa tükröződést, ahogyan – mint megkopott családi tükörjátéka az előszobában – egy verscím évszámát természetes módon kezeljük metaforaként, rejtett üzenetként, s egy romantikus sorból inkább annak hiánya szól ki, s ha kell, a ráutalás megerősítést nyer: „*Szél fojtogatja az eleven kerteket. Ősz van. Elkezdünk mindenért fizetni. // Ősz van, drágám, megint ősz. Engedelmesen hullik Pest a délutánok sötét keréknyomába.*” (Egy romantikus költő verseiből). S a tükörből, amelybe indulás előtt sietve belepillantunk, apák, nagyapák, dédapák arca villan ki, tekintetük már egyforma, a tapasztalat azonossága teszi ezt s az elmúlt ifjúság; fiatal arcokat nem őriz a tükör, ők csak átsuhannak előtte, siettetni őket a lobogás, a tűz, a bizonyosság – hogy ők, hogy most, hogy vagy soha. „*Mert megbocsát az ifjú tűz / orvul jött záporoknak, // és Magyarország megbocsát / ráhullott századoknak;*” (Sentimental songok).

Ideje, persze, szétszálazni azt, ami eddig kor- és hangulatfestés volt. Kortárs léven piciny elfogódottsággal – az elszállt évtizedekre gondolva. Bizony, a múlt század hetvenes évei egyszerre jelenthettek valamiféle – ha nem is arany, de – ezüstkort (akadt, kinek abból pont harmincat, s akadt, kinek csak vashatost); ami – a merítés viszonylagos bősege – távolabbról nézve segíthette a költők pályakezdését; sorra szerkesztődnek az antológiák, három-négy kiadó sorozatba illesztve jelentette meg az első önálló köteteket (amely önállóság persze gondos és szigorú lektorok véleményezésén vajúdta át magát), de a lényeg: Nyilasy Balázs ’76-ban megszerezte bölcsészdiplomáját, egy évvel később megjelent első kötete (A fiatalember mindennapjai), nyolc évig dolgozott a másodikon (Rés és kaland, 1985), s íme, alig telt el – szinte elröppent – harmincöt esztendő, máris a harmadikban lapozgathatunk. Egy átlagos terjedelmű, válogatott és újabb verseket tartalmazó opusban. Ironikus, mondhatnám s írom, ha szándékosan megfeledeznék az

érem másik oldaláról: a szerző kiváló irodalomtörténeti munkásságáról. (S hát talán innen szemlélve elsősorban tanári-professzori tevékenységéről, annak száz és száz fiatal ember életindulására gyakorolt pozitív hatásáról.) Korántsem nevezhetjük tehát a versszeretők szempontjából haszontalannak eme három és fél évtizedet, ugyanakkor az értékes-ígéretes kezdeteket nézve joggal hiányolhatjuk a kor költői lekövetését, további ábrázolását.

Vagy nem? Vagy nem. Hisz, ha jobban megnézzük, minden eljövendőt ábrázolt akkor, amikor saját jelenét történelmi patina mögé rejtve mutatta meg. Ráadásul egy – mondhatni – igencsak merész hangot ütött meg: a kánonok rendjéhez (mint a vasreszelékek útját) mi is vonzotta? Utolsó köreit futotta, de még erősen a belső körben, a szocialista realizmus, a képversek kezdeti poétikai játékból kezdett izmosodni a neoavantgárd, és – semmiképp sem *vagy* – a posztmodern, de honosodni kezdett a közéleti költészet többnyire szabadvers vagy verspróza kontösét magára borító szókimondása; s a palettán még számos, valóban egymást át-fedő színvilág található – de Nyilasy unikális egyediséggel vagy ötvözte mindezt, vagy s leginkább a régi dalformát, a romantika, az idealizmus, a bölcs szenvedély elégikus hangjait kereste – nem csupán illúziók nélkül, de azokba azok elutasításával kapaszkodva. Mondhatni, a „három T” akkor alkalmazott kultúramegosztásában a szinte legveszélyesebbet – a besorolhatatlanságot – választotta. Ámbár meglehet, hogy későbbi tudósi munkásságát meghatározó poétikai olvasmányélményei vezették erre a fölfogásra. Ami persze csak hangulatában, a sorok mélységében érzékelhető, a formák változatosak, a költői szerep, a rálátáshoz szükséges – ama teljes perspektívát feltakaró – nézőpont keresése még sokrétű, ám az a fránya mélység mégis egyre makacsabb üzeneteket küld a világ valóságáról: eljött a „*Vacokrakások ideje, / mondom, legjobb, ha hallgatunk - -*” (Chanson). Ami persze nem az elhallgatást, hanem az általa értékesebbnek ítélt-gondolt munka akarását jelenti, a szellemiségében már benne jelenvaló kor elmélyedt tanulmányozását, kutatását; a lelki közelség hiszen adott, verseiben a veszteség utáni talpra állás, kilábalás, a remény realizálásának lehetőségei jelentek, és – furcsa, de korántsem kirívó módon – jelennek meg ma is. Hiszen, már szóltunk erről, egy évszám mindig egy másikra mutat, mai olvasatban ugyanígy; egy hiány metaforájában sok-sok hasonló kapaszkodik össze, s ad valamiféle bátorítást; a bukás mindig lehetőség egy új próbatételre, sugallják költőink legsötétebb, leggyászosabb sorai is.

Amire mégis személyes választ kell keresnünk, vagy legalábbis megrajzolnunk a költő vonásait, s így legalább a megfelelő kérdésig talán eljutnunk: tartogatnak-e eme versek, az új kötet, a ma olvasójának is különleges meglepetést, vagy amolyan emléktűznek kezeljük, elheveredünk mellette estébe hajló életünk alkonyán, és emlékeket tűzködünk a bennünket forgató nyársra? Nos, én mindenképp az első változat mellett vagyok, arra voksolok: korunk versolvasói bizvást csodálkoznak rá a régi sorokra, olvasás közben ki-ki pillantva az ablakon, vagy rá a friss – és azonnal elavuló – hírekre. Ezt a költészetet is naggyá teszi annak komolyan

vétele; a sorok illesztése, az a titok, ami talán egyetlenként maradt meg – vagy emelkedett – ama műveletek közé, amit alkotásnak nevezünk. Miként a toronyrakás, a harangtorony építése, ami egyben posztamens a lélek zenéjének. Itt: szavakból épített posztamens a költészetnek.

Az első ciklus – nem lehet más a kezdet – a felnőtté válás lehelete: a szerelem. A leborulás az ismeretlen-várt („Merre vagy?”) érzés előtt. Amikor a féltésben is táncra perdül a szív, s szinte kiapadhatatlan a verszene csengő-bongó áradása. Majd a párkeresésben jelentkező feszültségek képei sorjáznak, koccanás, vagy roppanás, számunkra a folyamat átadása és ábrázolása fontos, nem a konkrét történet; a ciklusban a finom utalások, az összeérő képek egyszerre szépek és ironikusak; „*még mindig nem tudom megünni / a halántékomat*” (Egyrészt-másrészt), olvassuk előbb, hogy felbukkanjon néhány oldallal később ez a kép: „*a már nem számít / semmilyen ár csak fölmorzsolni egy / ellenállást kicsikarni az odadörzsölt / halántékomat ajtóstul rontani / befele*” (Mozaikok), s lám, e két kép kárpit-mögöttése szinte komplett kisnovella az együttélés olykori kálváriájáról. S visszatérő metaforikus kép az ősz érkezése, jelenléte, el nem múlása; mert ez az ősz a felnőtté, férfivá válás, a kiteljesedés és immár majdani elvégeztettség ideje; a sok-sok apró bizonytalanságot összerendező bizonyosság. „*Az ősz sötétlő dögevői is / nyugodtan, pátoztalanul / róják körénk a szűkülő / köröket.*” (Akárhogy is...) Bele- és átérzéssel olvassuk-fogadjuk az ősz sorjázó képeit, asszociációit, már-már ironikus irigységet érezve Apollinaire iránt, aki sommásan mintegy elintézte („már tudhatod az ősz halott”) ezt a félelmet, mert hát nem, nagyon is él, elterpeszkedik bennünk s körülöttünk, „*Eljön az ősz Budapestre, s én már megint nem tudom összetartani / a nyelvet. // Ropog a város az ősz kezében, nincs mire várni.*” (November). Majd ismét egy a két képbe zárt kisnovella-játék: „*...a te szalmaszáladon másztam ki a vízből*” (Egyrészt-másrészt), s az ellenmotívuma „*ó ostoba banális szalmaszál / hogy épülünk-rombolódunk egymásban / ha nem akarod akkor is*” (Concrete poetry). És kapunk még néhány akvarell-dalocskát, dúdolgatás a (szinte eldugva jelzetten) krisztusi korba lépő-érő Robinról, akiért „*bolydult fűzfák hántják kérgük, / állanak husángnak.*” (Igazság). És jön a szűrlet, a tapasztalat, a bölcsesség kora, „*mikor a régen szétesett szavak / összebáméskodnak egy pillanatra // mikor nem az a fontos hogy van-e remény / hanem hogy nemet kell mondani bármi áron*” (Pathétique) Mert „*ostoba korokban / sem válni szétmosott eszűvé, / készséges elmemorzsalékká; a pöttömnyi, piros zsarú- / pinocchióktól és a prokurációk / diszkrét bájától majdnem egyformán fintorogni.*” (Magyarnak lenni).

Érkezik egy tizennégy sorosokból álló ciklus, ha tetszik, olvashatjuk úgy, mint alig szemérmes önkítárulkozást, de fölismerhetjük benne magunk, nemzedékünk életét, személyes sorsát, vagy épp a dacolni próbálást azzal, amivel sem így, sem úgy nem lehet. Ha nagyon akarjuk, személyes sorsnaplóként olvashatjuk ezeket, föltárulnak a főntebbi versek szemérmes magánélményei, titkai, de hát a költő nem celeb – önmagát mesélve bennünket fest le, rajzol meg; ahogyan az a tükör megőrzi az egymást követő nemzedékek arcainak azonosságait, a

ránckok pontosságát, épp úgy változatlan a történelem, ezért tűnik egyszerűnek megértenünk az évszámok metaforikus jelentéshalmazát. Magánbűnök, avagy élni, vagy nem élni két nő között? Közerkölcsök, avagy közelíteni, vagy távolodni Ady hazafeltésének erejétől, lángjától? Sorskérdések és sorsnaplók spleen-sorozata, netán egy várost járó fotográfus majdnem kortalan, de azért antikolt albuma városa lelkéről; egyfajta leltárív, amelyről azonban mindig hiányozni fog néhány mosodában elkallódott álomhuzat. S legvégül ismét dalok, de már majdnem öregesen, dúdolóan, az esti tábortűz mellett, a tűz szikráiban pixelekre törnek az emlékek, a fősorolás jóformán végtelen, peregnek, lankadatlanul, mint a homokszemek...

Kész a leltár. Akár tudatos, előre megfontolt szerkesztésnek köszönhetően – kénytelenek vagyunk erre gondolni. Ami nem baj, inkább szakmai – akár irodalomtörténeti – hiba, bár nem akként nézem. De mégis gondocskát jelent az, hogy a kötet két korábbi-régebbi kötetből és azóta íródott versekből szőtt-szerkesztett válogatás, nem tartalmazva sem születési idejüket, sem korábbi versszöveg-környezetüket az egyes kötetekben. Így egy markánsabb, élethűbb, de hát mégis csak „photoshopolt” portrét látunk-olvasunk, arról nem tudván eldönteni: valóban markánsabb-e? Útkeresés közben nem születtek-e erősebb, pogányabb-magyarosabb vagy épp zsoltárosabb dallamok? Ugyanakkor meglehet, s némi-képp hajlok efelé, hogy sok poéta akár követhetné ezt a példát. Valóban nem biztos, hogy törekedni kell minden esetben az összegyűjtött versek bemutatására, a hiányzónak vélt darabok esetenkénti föl kutatására, itt tényleg csak zárójelbe való gondolatként merül föl bennem a legutóbbi fiasco egy „ismeretlen” „József Attila” „vers” kapcsán; számomra abban is nem az volt elsődleges, hogy eredeti, vagy hamisított a kézirat, hanem az, hogy de hát nem beszélhettünk versről, legfeljebb ha tréfáról, vidámkodásról; ismerünk-láttunk anekdotákat arról, a költő – szoros baráti társaságban, a zárt kör bizalmas légkörében – két szónak is címet ad, datálja s aláírja; no, zárójel bezárva, a lényeghez visszatérve: új, erős karaktert sugárzó, a csönd poéziseit megéneklő magyar költőt ismerhetünk meg, mint újszülöttek, s egy a kortársak között talán már elmosódottabb arcélt, mint korszaktársak, Nyilasy Balázs kötetében. Lágy és kemény, de mindenképp szép sorokkal, versfelépítésekkel, kiemelve azt a poétikai lelkületet, amit elméleti munkásságával – az én- és létköltészet, a romantika, a románc, az elégia vizsgálata, fölfejtése – hasonló mód támaszt alá. A kettőt összevetve értjük meg igazán Nyilasyt: verseiben mintegy „beutazza” a lázadó, heves, indulatokra építő líra tartományait is, mérlegre téve annak hasznát, önkifejezési lehetőségeit, a konstrukció konstruktív lehet-e, kérdi, melléteve az „apollói” elv életfilozófiáját. A mindennapi emberség, az arányos, rendezett személyiség önépítését tudatosan választó költőt ismerünk meg – aki szimpatikus iróniával arról is vall, esetenként: választani jóval könnyebb, mint vállalni s bölcsen oldani meg az olykori kettős attitűd ütközéseit.

Talán ebben a legmegkapóbb ez a kötet; a költői magatartás személyes pillé-
reit majdhogynem elrejtve, belesimulva az egyes ciklusok belső szerkezetébe
találjuk meg. A már idézett Sentimental songok-ban rajzolódik elsőként elénk
– „*mint bolond szívnek józan ész, / mint szent a kispapoknak, / úgy bocsáss, bocsáss meg
nekem, / ahogy a jók a rossznak.*” A versek sorra beszámolnak az apróbb-nagyobb
szorongásokról, hiányról, az eltűnő-elfoszló lehetőségekről, a szerelmet is szinte
összepréselik a hétköznapi apróságai, lehetne – legyen-e – a személyiség dep-
resszív, elfogadjon-e lét- vagy vershelyzetnek minden válságot, vagy – lehet: és/
vagy – mondja ki, határozottan: „*a hit mindenütt megterem // elrontjuk sorban életünk
/ legalább ez igaz legyen*” (Az ember nem veheti magát...). S az iménti (Sentimental
songok) mellé rajzolódik, akárha második pilléreként, a Mormogások-ba foglalt
elfogadások felsorolása, „*még nem adom ki a kezemből // a lyukacsos képű házakat el-
döglő mécseseket // kipergett formákat becsavarodott zászlókat könnyvízű befuccsolt hite-
ket // s a verseket a patetikus hangosan motyogott verseket*”. A verseket, amelyekben –
mintha a hiányok, hiátusok patakzó bőségszarujának s egyben ellentettjének – a
veszteség utáni talpra állás, kilábalás, a remény realizálásának lehetőségei jelen-
tek, és – furcsa, de korántsem kirívó módon – jelennek meg ma is; írtam fentebb,
s zárzóként ismétlem, kiemelve a *korántsem kirívó módon* szóhasználat meglehet
tévedését.

Hiszen, miért is tagadnánk, Nyilasy Balázs versei bizony szolgálhatnak megle-
petéssel abban a korban, amely – alig különbözve ebben elődei korától – a válság
kimondását, a lét sivárságát, a távlatok elvesztését, a remény elpusztulását tartja
elsődleges alkotói célnak, eszköznek. Ehhez képest kirívó az a lehetőség, amit
Nyilasy kínál s tart következetesen követendőnek: a belenyugvás nélküli elfoga-
dás, s az érték megtartásának és gyarapításának szolgálata. Akár *Versdarabok* révén.
„*egyszer az életben végre / reményt mosni ki a szavakból*” Ahogy lehet.

(*Nyilasy Balázs : Egy romantikus költő verseiből, Cédrus Művészeti Alapítvány, 2020*)

Hágcsón – 15 x 15 cm, zománc 2020